

Změny doby a jejich vliv na čtenářskou gramotnost

Jana Doležalová

Naše kulturní dědictví je natolik bohaté a způsob jeho předávání tak zajištěný hustou sítí institucí s kvalifikovanými pracovníky, že jen málokdo pochybuje o tom, že bychom v porovnání se světem neobstáli. Mám na mysli např. v mezinárodních výzkumech, které srovnávají výsledky vzdělávacího působení v různých školských systémech světa. Ukazuje se, že toto však nelze jednoznačně tvrdit. Výzkumem PISA bylo mezi patnáctiletými žáky (studenty) zjištěno, že naši jsou výborní v přírodovědné oblasti, průměrní v matematických dovednostech, ale podprůměrní ve čtenářské gramotnosti (STRAKOVÁ, J. Dovednosti pro život. Praha : ÚIV, 2002). Jak je možné, že právě ve čtenářské gramotnosti, když výuka čtení má u nás dlouhodobou tradici?

Je nutné upozornit především na fakt, že obsah pojmů čtení a gramotnost se v průběhu historického vývoje změnil, a my tudíž musíme naše představy o nich poopravit. V dnešní době už nevystačíme s dovedností pouhého čtení s porozuměním. V současnosti jde o to, že musíme navíc umět pracovat s textovými informacemi, např. využívat je pro řešení problémů běžného života – osobního, profesního i občanského. Současnost rovněž přináší mnoho různých druhů textů a informace v nich uložené mají rozmanitou podobu. Setkáváme se s texty souvislými, které popisují různé jevy (úvodníky v novinách, narativní texty atp.), dále texty, které nás chtějí o něčem poučit (např. návody k použití, výkladové texty v učebnicích atp.), a konečně texty, které jsou nesouvislé, ale bohatě strukturované (dotazníky, jízdní řády, grafy atp.). Je zřejmé, že zvládnutí práce s textovými informacemi je mnohem náročnější než v minulosti. Proto už také původní význam není pro naši společnost adekvátní.

Čtenářská gramotnost je chápána jako schopnost porozumět psanému textu, přemýšlet o něm a používat jej k dosažení vlastních cílů, k rozvoji vlastních vědomostí a potenciálu a k aktivní účasti ve společnosti (STRAKOVÁ, J. Dovednosti pro život. Praha : ÚIV, 2002). Nejde už tedy jen o elementární gramotnost, ale o aktivní přístup k textovým informacím, který využívá celý komplex dovedností. Čtenářská gramotnost přebírá instrumentální charakter, využívá myšlení a hodnocení obsahu i formy textu.

Je určitě zajímavé vědět, ve kterých oblastech jsou naši žáci zdatní a ve kterých oblastech čtenářské gramotnosti je třeba činit nápravu. S výsledky mezinárodního průzkumu PISA jste se během roku mohli seznámit nejen v denním tisku, ale i v odborných časopisech (Např. Moderní vyučování, 2002, č.4, s.19-22). Souhrnný materiál s názvem Netradiční úlohy aneb Čteme s porozuměním si můžete objednat na adrese:

Ústav pro informace ve vzdělávání

Senovážné nám 26

PO BOX č. 1

110 06 Praha 6

Uvedenou publikaci budete moci nejen nabídnout učitelům, ale řadu úloh si můžete ozkoušet přímo

se svými nejen dětskými čtenáři. Většina testů se totiž zaměřuje na tzv. mezipředmětové, obecnější dovednosti žáků, jež přímo nesouvisí s vyučovanou látkou, ale patří spíše do oblasti potřebných životních dovedností.

Pokud Vás problematika čtenářské gramotnosti zaujala, doporučuji Vám navštívit internetovou adresu: www.uiv.cz, kde si v oddíle Mezinárodní aktivity můžete přímo vybrat téma PISA a stáhnout si další zajímavé a potřebné informace.

© 2000-2004 Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové · pujcovna@svkhk.cz · knihovna@svkhk.cz
· <http://www.svkhk.cz>